

Göteborgs
Stad

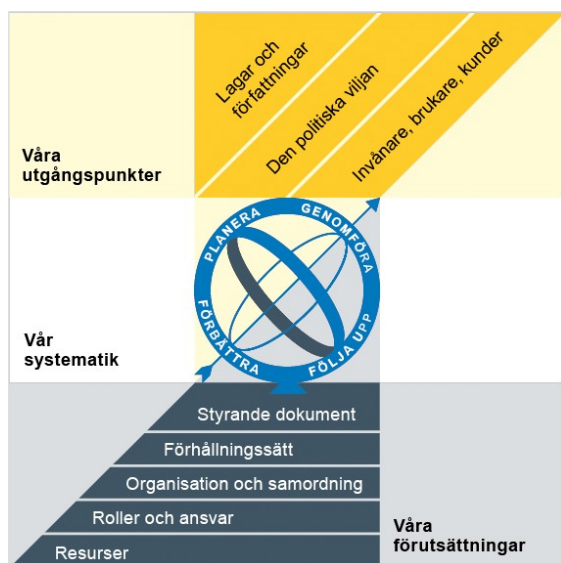
Göteborgs Stads riktlinje för tillgänglighet i det offentliga rummet

Reglerande styrande dokument

Policy
► Riktlinje
Regel
Anvisning
Rutin

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Gäller för:
Planerande, genomförande -----
och förvaltande nämnder
och bolag

Diarienummer:

**Datum och paragraf för
beslutet:**

Dokumentsort:
Riktlinje

Giltighetstid:
Tills vidare

Senast reviderad:
2026.02.18

Dokumentansvarig:
Josefine Johansson –
Avdelningschef -
Stadsmiljöförvaltningen

Bilagor:

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna riktlinje	4
Vem omfattas av riktlinjen	4
Bakgrund	4
Lagbestämmelser	4
Koppling till andra styrande dokument	5
Vägledning och avsteg	5
Stödjande dokument	6
Riktlinje	7
Grundläggande utgångspunkter	7
Delaktighet och olikheter	7
Universell utformning – värdegrund och förhållningssätt	7
Principer för tillgänglighet och användbarhet	7
Tillgänglighet – fysisk och juridisk förutsättning	7
Användbarhet – upplevd funktion och faktisk användning	8
Övergripande tillämpningsprinciper	8
Tillämpning i stadsutvecklingsprocessen	9
Analysera och planera stadsutveckling	9
Genomföra utbyggnad	9
Underhålla, förvalta och utveckla utbyggd stad	10
Lärande, uppföljning och revidering	10

Inledning

Syftet med denna riktlinje

Riktlinjen anger hur Göteborgs Stad ska säkerställa tillgänglighet, användbarhet och universell utformning i stadens offentliga rum. Den ger gemensamma krav och arbetssätt så att alla invånare, oavsett förutsättningar, kan delta på likvärdiga villkor.

Riktlinjen ska bidra till en enhetlig och långsiktigt hållbar tillämpning av stadens ansvar enligt gällande lagstiftning. Den ska också användas som stöd vid upphandling, projektering och planering av stadens offentliga miljöer.

Vem omfattas av riktlinjen

Denna riktlinje gäller tillsvidare för alla nämnder och bolagsstyrelser i Göteborgs Stad som planerar, genomför eller förvaltar offentliga miljöer. Den omfattar gator, torg, parker, natur- och rekreationsområden samt offentliga byggnader och platser dit allmänheten har tillträde. Även beslut och verksamheter som indirekt påverkar tillgängligheten, såsom drift, evenemang, trygghetsarbete och tillfälliga etableringar, omfattas av riktlinjens tillämpning.

När flera aktörer är involverade i samma plats eller projekt ska samverkan ske för att säkerställa enhetlig tillämpning och ansvarsfördelning. Målgruppen är i första hand projektledare, planerare, beställare och konsulter som medverkar i stadsutvecklingsprocessen.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2023.01.26 (§ 15 p. 2) att ge stadsmiljönämnden i uppdrag att, i samverkan med berörda nämnder, se över styrningen av Göteborgs Stads arbete med fysisk tillgänglighet i den byggda miljön och att ta fram ett nytt styrdokument där principen om universell utformning utgör en bärande del.

Uppdraget syftade till att skapa en samlad och långsiktigt hållbar styrning som tydliggör stadens ansvar för tillgänglighet, användbarhet och universell utformning genom hela stadsutvecklingsprocessen. Arbetet har genomförts i bred samverkan mellan de stadsutvecklande nämnderna och har resulterat i denna riktlinje, som ersätter Policy för fysisk tillgänglighet (2014).

Lagbestämmelser

Riktlinjen utgår från plan- och bygglagen (2010:900), Boverkets byggregler (BBR), diskrimineringslagen (2008:567) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Dessa utgör den juridiska grunden för Göteborgs Stads arbete med tillgänglighet, användbarhet och universell utformning.

Koppling till andra styrande dokument

Riktlinjen kompletterar stadens övriga styrning inom stadsutveckling, bland annat

Styrande dokument	Koppling till denna riktlinje
Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021-2026	Anger mål, strategier och ansvar för stadens arbete med att säkerställa tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning inom tio samhällsområden. Beslutad av Kommunfullmäktige 2020.
Göteborgs Stads handlingsplan för åldersvänliga Göteborg 2021–2025	Beskriver åtgärder för att anpassa stadsmiljön för att göra den tillgänglig och trygg för äldre invånare. Giltighetstiden förlängd tills vidare av kommunfullmäktige 2025.
Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa 2025–2030	Programmet beskriver hur staden ska arbeta för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa mellan olika grupper i samhället. Beslutad av kommunfullmäktige 2024
Stadsmiljö- och stadsbyggnadsnämndens riktlinje för uteserveringar	Anger riktlinjer för hur uteserveringar ska utformas för att vara tillgängliga och inte hindra framkomlighet i det offentliga rummet. Riktlinjen reglerar bland annat möblering, markbeläggning och fri passage för personer med funktionsnedsättning. Beslutad av stadsmiljönämnden och stadsbyggnadsnämnden 2022.

Tillsammans utgör dessa dokument den samlade styrningen för hur Göteborgs Stad säkerställer tillgänglighet och universell utformning i den byggda miljön.

Vägledning och avsteg

Avvägningar och eventuella avsteg från full tillgänglighet ska ske i enlighet med riktlinjens principer för tillgänglighet och användbarhet. Skälen till avsteg ska dokumenteras i projektets handlingar och beslutas av ansvarig projektledare. Där hinder inte helt kan undanröjas ska alternativa lösningar eftersträvas så att platsen ändå uppnår högsta möjliga användbarhet. Kompensationsåtgärder får inte användas som ersättning för lagstadgade krav, och avsteg får aldrig innebära att lagstadgade minimikrav åsidosätts.

Vägledning för avvägningar utvecklas i kapitlet ”Principer för tillgänglighet och användbarhet”.

Stödjande dokument

Flera dokument stödjer tillämpningen av denna riktlinje, bland annat:

- Teknisk handbok – tillämpningskrav och tekniska specifikationer.
- Gångvänligt Göteborg – vägledning för gångnätets kvalitet och tillgänglighet.

Dessa dokument används som praktiska stöd i arbetet med att uppfylla riktlinjens krav.

Riktlinje

Göteborgs Stad ska planera, genomföra och förvalta det offentliga rummet så att tillgänglighet, användbarhet och universell utformning säkerställs för alla, oavsett förutsättningar. Arbetet ska präglas av ett inkluderande och förebyggande synsätt där människors olikheter beaktas och hinder i den byggda miljön motverkas redan i planering och utformning.

Tillgänglighet ska vara en integrerad del av stadens gestaltning, genomförande, drift och förvaltning – inte hanteras som särskilda åtgärder vid sidan av ordinarie arbete.

Grundläggande utgångspunkter

Delaktighet och olikheter

Människor har olika förutsättningar, behov och erfarenheter som påverkar hur det offentliga rummet kan användas. För att stadens miljöer ska vara användbara för alla krävs att denna variation beaktas i hela stadsutvecklingsprocessen.

Tillgänglighet ska säkerställas genom att göra rätt från början. Arbetet ska bygga på förståelse för människors olika förutsättningar och på att hinder i den byggda miljön förebyggs snarare än kompenseras i efterhand.

Universell utformning – värdegrund och förhållningssätt

Universell utformning är ett förhållningssätt som ska genomsyra hela stadsutvecklingsprocessen vid utformning av det offentliga rummet. Det innebär att miljöer utformas så att de kan användas av så många som möjligt, i så stor utsträckning som möjligt, utan behov av särlösningar.

Genom universell utformning skapas jämlika och flexibla miljöer som kan användas av många utan särskiljande lösningar och som därmed minskar risken för stigmatisering. Universell utformning ersätter inte krav på tillgänglighet enligt lag, utan bidrar till att dessa krav uppfylls på ett hållbart och inkluderande sätt.

Principer för tillgänglighet och användbarhet

Tillgänglighet – fysisk och juridisk förutsättning

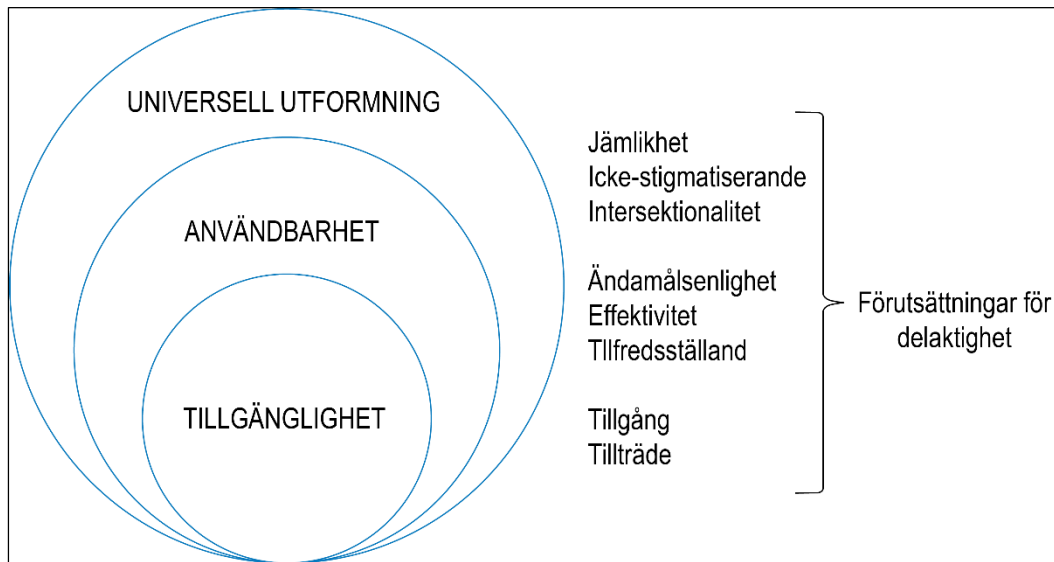
Tillgänglighet ska säkerställas i enlighet med plan- och bygglagen, Boverkets byggregler och diskrimineringslagens krav på skäliga åtgärder. Tillgänglighet handlar om att undanröja hinder i den byggda miljön så att platser och funktioner kan nås, förstås och användas av alla.

Tillgänglighet utgör en grundläggande förutsättning för jämlik delaktighet i det offentliga rummet och ska beaktas i all planering, utformning och förvaltning.

Användbarhet – upplevd funktion och faktisk användning

Göteborgs Stad ska säkerställa att offentliga miljöer inte bara är tillgängliga i formell mening, utan också fungerar väl i praktiken för dem som använder dem. Användbarhet handlar om hur miljöer upplevs, förstås och kan användas i vardagen av personer med olika förutsättningar.

Användbarhet bör prövas genom dialog, tester och aktiv involvering av personer med olika behov och erfarenheter i planering, projektering och uppföljning, i den utsträckning som är relevant för projektets art och omfattning.

Figur: De tre begreppen som förutsättningar för målet om delaktighet.

(Alt-text: Tillgänglighet i en liten cirkel som utgör en del av cirkeln för Användbarhet och de båda omsluts av den största cirkeln Universell Utformning..)

Övergripande tillämpningsprinciper

Tillgänglighet och användbarhet ska utformas med helhetssyn och med utgångspunkt i följande tre likvärdiga principer:

- **Samma för alla**
När det är möjligt ska miljöer utformas så att de kan användas på likvärdiga villkor av alla, utan behov av särskilda lösningar.
- **Olika men likvärdiga**
När en gemensam lösning inte är möjlig ska olika alternativ erbjudas, med likvärdig funktion och användbarhet.
- **Någonting för alla**
När hinder inte helt kan undanröjas ska alternativa lösningar eller kompletterande funktioner bidra till ökad användbarhet och delaktighet.

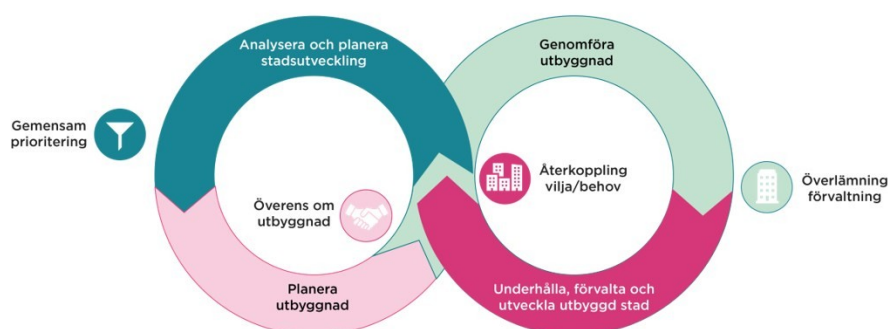
Principerna är inte rangordnade utan ska tillämpas situationsanpassat med utgångspunkt i platsens förutsättningar och användarnas behov. Val av princip ska kunna motiveras när detta är relevant för projektets inriktning.

Tillämpning i stadsutvecklingsprocessen

Tillgänglighet, användbarhet och universell utformning ska beaktas i alla skeden av stadsutvecklingsprocessen och omsättas i praktiken i planering, genomförande och förvaltning. Arbetet ska präglas av kontinuitet och helhetssyn, där varje skede bygger vidare på tidigare ställningstaganden och bidrar till långsiktig kvalitet i stadens offentliga rum.

Ansvar och befogenheter i enskilda projekt följer respektive nämnds uppdrag samt gällande besluts- och delegationsordningar.

En skedesindelad stadsutvecklingsorganisation

Figur: Göteborgs Stads stadsutvecklingsprocess med de tre skedena planera, genomföra och förvalta.

Analysera och planera stadsutveckling

Detta skede ska ge långsiktiga och strategiska förutsättningar för en tillgänglig och inkluderande stad. Arbetet sker genom översiktsplanering, tematiska program och detaljplanering och ska utgöra grunden för kommande genomförande och förvaltning.

Krav och mål för tillgänglighet, användbarhet och universell utformning ska identifieras, tydliggöras och integreras i relevanta planeringsunderlag och beslut. Tillgänglighetsfrågor ska samtidigt samordnas med andra stadsövergripande mål, såsom trygghet, klimatanpassning, barnperspektiv och kulturmiljö, för att säkerställa en sammanhållen och hållbar stadsutveckling.

För att möjliggöra uppföljning i senare skeden ska kraven vara tydliga, spårbara och genomförbara. Förutsättningar, identifierade hinder och behov av åtgärder ska dokumenteras så att de kan utgöra ett tydligt underlag för projektering, genomförande och förvaltning.

Genomföra utbyggnad

I detta skede ska planeringsmål och fastställda krav omsättas i konkreta lösningar genom projektering och byggnation. De aktörer som ansvarar för genomförandet ska säkerställa att tillgänglighet, användbarhet och universell utformning beaktas i alla moment och i enlighet med tidigare beslut.

Lösningar och eventuella avvikelser ska dokumenteras för att möjliggöra uppföljning och överlämning till förvaltning. Vid behov ska dialog, tester eller annan involvering användas för att pröva användbarhet i praktiken, särskilt vid komplexa eller nya lösningar.

Under genomförandet ska framkomlighet och säker passage för alla så långt som möjligt säkerställas, även vid tillfälliga förändringar i stadsmiljön.

Underhålla, förvalta och utveckla utbyggd stad

I förvaltningsskedet ska tillgängligheten bevaras, följas upp och utvecklas genom drift, skötsel, underhåll och inventering. Stadens offentliga rum ska förbli framkomliga, säkra och användbara över tid.

Identifierade hinder ska åtgärdas fortlöpande och erfarenheter från förvaltning och användning ska återföras till planering och genomförande. Uppföljning och dokumentation ska användas som underlag för utveckling av framtida projekt och för att stärka det långsiktiga lärandet i stadens tillgänglighetsarbete.

Lärande, uppföljning och revidering

Erfarenheter från planering, genomförande och förvaltning ska tas tillvara för att utveckla tillgänglighet, användbarhet och universell utformning i stadens offentliga rum.

Detta innefattar även att följa upp och utvärdera i vilken utsträckning principerna för universell utformning har omsatts i praktiken och bidragit till ökad användbarhet och delaktighet. Lärande och erfarenhetsåterföring ska i första hand ske inom ramen för befintliga processer, uppföljningar och forum, med syfte att stärka kvaliteten i kommande projekt.

Respektive nämnd ansvarar för att riktlinjen följs upp inom sitt verksamhetsområde. Samlad översyn av riktlinjen ska initieras vid behov, dock minst vart femte år, eller när förändringar i lagstiftning eller politiska beslut motiverar det.